

Asia: VN/28370/2020

Kuluttajaluottoja koskevan lainsäädännön tarkistaminen. Työryhmän mietintö.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt Takuusäätiön lausuntoa aiheesta Kuluttajaluottoja koskevan lainsäädännön tarkistaminen. Työryhmän mietintö. Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiassa, jonka tavoitteena on vähentää kuluttajaluottoihin liittyviä velkaongelmia, ohjata kuluttajaluottojen hinnoittelua ja markkinointia yhteiskunnallisesti hyväksyttävämpään suuntaan sekä estää luotonottoon ja maksamiseen liittyviä väärinkäytöksiä. Asetetut tavoitteet ovat tärkeitä ja kannatettavia yksityishenkilöiden ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi.

Korkokatto

Takuusäätiö yhtyy Kuluttajaliiton eriävässä mielipiteessä esitettyyn näkemykseen korkokaton laskemisesta esitetyn 15 sijaan kymmeneen prosenttiin. Korkokaton laskeminen 15 prosenttiin nykyisestä 20 prosentista on sinällään jo selkeä parannus nykytilaan, mutta tämänhetkinen korkokehitys nostanee korkeakorkoisten luottojen korkotason lähelle nykyistä korkokattoa jo lähitulevaisuudessa, mikä vesittää tavoitellun hyödyn.

On tärkeää, että korkokaton soveltamisala on laaja sisältäen myös hyödykesidonnaiset luotot. Takuusäätiön velkajärjestelyasiakkaiden velkatiedot näyttävät samansuuntaista kehitystä kuin Suomen Asiakastiedon maksuhäiriötilastot. Postimyynti- ja verkko-ostosten määrä kasvaa ja ne velkaannuttavat. Myös korkokaton soveltaminen ennen lain voimaantuloa tehtyihin jatkuvaa luottoa koskeviin sopimuksiin siltä osin kuin niistä tehdään uusia nostoja ehdotetun lain voimaantulon jälkeen, on kannatettava laajennus.

Väliaikaisen sääntelyn aikaisen kymmenen prosentin korkokattosääntelyn ei ole arvioitu suuresti vaikuttaneen luottomarkkinoihin tai kuluttajien luotonsaantimahdollisuuksiin. Luottolaitokset ovat saattaneet kokonaisuutena hieman tiukentaa luotonmyöntämisehtojaan luottoriskinsä rajoittamiseksi, mitä ei välttämättä voida pitää yksinomaan huonona asiana. Luotonmyöntäjän velvollisuus on varmistua luotonhakijan riittävästä maksukyvyistä. Maksukyvyttömälle ja tai jo ylivelkaantuneelle ei pitäisi enää myöntää uutta luottoa, jonka maksamisesta hän ei todennäköisesti selviydy tai joka kiristää talouden ääriajoille tai johtaa velkakierteeseen ja sitä kautta

kokonaisvelkamäärään, joka ei ole enää kohtuudella maksettavissa. Positiivinen luottotietorekisteri tarjoaa sen käyttöön tultua välineen tarkastella ja arvioida luotonhakijan maksukykyä muu velkatilanne huomioon ottaen.

Takuusäätiön velkajärjestelyasiakkaiden velkatietojen perusteella on havaittavissa, että vaikeammassa taloustilanteessa ei vaihtoehtoina ole muut kuin korkeakorkoiset luottotuotteet. Kun kohtuullista luottoa ei enää saa ja luottotiedoista pyritään pitämään kiinni, luoton hinnalla ei ole väliä. Korkeakorkoisissa luotoissa on usein mahdollista valita pitkä takaisinmaksuaika pienellä kuukausierällä, mikä kostautuu lainan kokonaishinnassa.

On kuitenkin tarpeen huolehtia, että yhteiskunnassa on myös saatavilla kohtuullisia luottojen vaihtoehtoja niille heikommassa asemassa oleville kuluttajille, joiden tulot ovat pienet tai vaihtelevat. Tällä hetkellä he maksavat kalleimman hinnan luotoista. Sosiaalisen luottojen mahdollistaminen valtakunnallisesti ja sen käyttäminen velkojen järjestelyn lisäksi myös luottotuotteena on tärkeä askel oikeaan suuntaan. Myös taloudellisesti heikommassa asemassa oleville on mahdollistettava kohtuuhintainen luottotuote. Sosiaalinen luotto sisältää nykyisellään monella paikkakunnalla mahdollisuuden talousneuvontaan, mikä tukee luotonottajan itsenäistä selviytymistä ja myös lisää taloustaitoja.

Takuusäätiö pitää kohtuullisena ja mahdollisena alentaa korkokatto kymmeneen prosenttiin. Korkokaton sitominen viitekorkoon tarjoaa siihen riittävän joustovaran. Tällöin enimmäiskatto tulisi asettaa 15 prosenttiin.

Kuluttajaluottojen markkinointi

Mietinnön ehdotukset hyvän luotonantotavan täsmentämiseksi ja varoitustekstien lisäämiseksi ovat tarpeellisia, mutta Takuusäätiö jakaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja Kuluttajaliiton näkemykset siitä, etteivät ne ole riittäviä.

Korkeakorkoisia luottoja, jotka ovat Takuusäätiön asiakkaiden näkökulmasta tarkasteltuna haitallisin ja herkimmin ylivelkaantumiseen johtava luottotuote, markkinoidaan nopeana ja helppona ratkaisuna niin haaveiden toteuttamiseen kuin velkojen yhdistämiseen. Katsomme, että erityisesti mielikuvamarkkinointiin tulisi suhtautua tiukemmin. Myös vaikuttajamarkkinointia voidaan pitää kyseenalaisena kuluttajaluottojen markkinointikeinona, koska sitä ei välttämättä tunnusteta markkinoinniksi ja se saattaa houkuttaa epärationaalisiiin valintoihin.

Takuusäätiön asiakkailta, jotka ovat omakohtaisesti kokeneet velkaongelman, kuulee samansuuntaista viestiä kuin mitä vastaajat olivat mieltä Kuluttajaliiton vuonna 2021 teettämässä selvityksessä. Erityisesti korkeakorkoisten, vakuudettomien kuluttajaluottojen mainonnan täyskielto saa kannatusta. Tätä taustaa vasten työryhmän pohdinnassa ollut malli B, joka kieltäisi lähtökohtaisesti kokonaan kuluttajaluottojen mainonnan, on kannatettava. Malli olisi kuitenkin sallinut brändimainonnan ja kertomisen luoton käyttömahdollisuudesta hyödykkeen rahoittamiseksi. Mikäli korkokatto on jatkossa ehdotuksen mukainen 15 prosenttia, esillä ollut soveltamisalarajaus sellaisiin luottoihin, joiden korko ylittää 10 prosenttia, kohdistaisi kiellon erityisesti maksu- ja velkavaikeuksia aiheuttaviin luottotuotteisiin.

Jos korkokatto päädyttäisiin alentamaan 10 prosenttiin viitekorolla lisättynä myös sääntelymalli A (mainonnassa annettavat enimmäistiedot) voisi vähentää kuluttajaluottojen aggressiivista

markkinointia. Mallissa positiivista on, ettei se mahdollista mielikuvamarkkinoinnin käyttöä. Se kuitenkin sallii luottojen markkinoinnin tosiasiatiedoin.

Takuusäätiö epäilee kuluttajaluottojen mainonnassa annettavan varoituksen riittävyttä. Toivottavaa on, että se herättää edes osan luotonottoa harkitsevista mieltämään luoton todellista tarvetta. Varoituksen merkittävin vaikutus voi olla tietoisuuden lisääntyminen käytettävissä olevista talous- ja velkaneuvonnan palveluista.

Maksutavat ja tunnistamisvelvollisuus

Takuusäätiö pitää maksutapojen esittämistä koskevaa sääntelyä kannatettavana muutoksena. Nykyinen maksutapojen esittämisjärjestys houkuttelee valitsemaan laskulle tai luotolle ostamisen myös tilanteissa, missä se ei ole kuluttajan taloustilanteen takia tarpeen. Toisaalta se myös mahdollistaa ostamisen silloin, kun siihen ei olisi todellisuudessa varaa. Tämän osoittavat postimyynti- ja verkkoasioiden kasvu Suomen Asiakastiedon maksuhäiriötilastoissa sekä Takuusäätiön velkajärjestelyasiakkaiden velka-asioissa. Maksutapojen esittämisjärjestyksen muuttaminen tai aiemmin käytetyn maksutavan kieltäminen oletusvalintana eivät välttämättä muuta maksukäyttäytymistä tai vähennä ostamisesta aiheutuvia maksuvaikeuksia, mutta se kuitenkin antaa aidomman valintamahdollisuuden.

Takuusäätiö kannattaa kuluttajansuojalain kuluttajaluottoja koskevan 7 luvun mukaisen lainanhakijan henkilöllisyyden todentamisvelvollisuuden laajentamista koskemaan luvun soveltamisalaan kuuluvia hyödykesidonnaisia kertaluottoja. Toisen henkilön nimellä ja henkilötunnuksella verkkokaupasta ostaminen on yksinkertaista. Asiakkaan vahvan tunnistamisen vaatimuksen ulottaminen kaikkiin ostotapahtumiin, joissa kuluttaja valitsee verkossa maksutavaksi laskun, ehkäissee nykyistä tehokkaammin väärinkäytöksiä.

Backman-Grönqvist Minna
Takuusäätiö sr.